

KULTURA

Před sedmi lety vydalo nakladatelství Argo knihu Pětadvacet tisíc dnů vzpomínek, v níž architekt Martin Rajniš popsal peripetie svého bohatého života. Po životopise nyní konečně došlo i na bilanci jeho díla. Práce jeho Huti architektury za posledních dvacet let, ať už jde o realizované stavby, nebo projekty, které zatím žijí jen na papíře, představuje majestátní, téměř čtyřkilová publikace vydaná v nakladatelství Kant.

Huť se nakladateli Karlovi Kerlickému současně rozhodla světit i nové anglické vydání Pětadvacet tisíc dnů vzpomínek. Obě knihy se díky dobře vyřešené zahraniční distribuci prostřednictvím Kantu dostanou na Amazon i do významných muzejních institucí, jako je například newyorská MoMa.

Abychom dílu Martina Rajniše porozuměli, je třeba strávit chvilku času v některé z jeho staveb, nechat ji na sebe působit a vnímat pocity, které nám pobyt v ní přináší. Listování novou knihou ve čtenáři bezpochyby navodí touhu vyšplhat na Sněžku, kde stojí jeho Poštovna, nebo alespoň vylézt na rozhledny Bára či Máminka či navštívit Maják a muzeum Járy Cimrmana v podhůří Jizerských hor.

Hrstka vyvolených má i to štěstí, že v Rajnišových stavbách, které respektují okolní prostředí, přírodní zákony i přirozené lidské potřeby, může trávit víkendy nebo celý život. Poselství staveb, které vznikají podle zásad přirozené architektury, jež si Martin Rajniš definoval před dvaceti lety, trefně shrnula kmotra knihy, architektka Eva Jiříčná: „Architektura kamaráda Martina Rajniše and his boys and girls je výjimečná, unikátní, promyšlená a ekonomicky dostupná. A nejenže zapadá do přírody, ze které vzešla, ale je s ní očividně spjata a také vytváří neuvěřitelně vhodné – po všech stránkách – prostředí pro život. Je produktem ohromné životní zkušenosti, znalosti a inteligence na to, dělat správná rozhodnutí v pravý čas a rozumět tomu, co pro architekta architektura je. A co je architektura pro lidi.“

INSPIRACE Z PLANIN

Takovým správným rozhodnutím pro Martina Rajniše bylo i to, že se v jednu chvíli odhodlal hodit všechno za hlavu a vydal se na několik let cestovat po světě. Přestože získal profesorský diplom a učil na vysoké škole a jakožto spoluautor budovy Máje na Národní třídě, expozice na světové výstavě Expo 86 ve Vancouveru nebo přestavby Smíchova patřil mezi špičku české i světové architektury, vrhl se do neznáma.

Přeplul Atlantik na plachetnici po stopách Kryštofa Kolumba, žil s domorodými kmeny na Papui Nové Guineji, stoupal v indických horách k pramenům Gangy nebo

Architekt Martin Rajniš v nové monografii shrnuje posledních dvacet let práce svého architektonického ateliéru Huť architektury.

Martin Rajniš: Obr, který procestoval svět

Výpravná monografie Huť architektury Martina Rajniše v rukou svého autora. FOTO: PAVEL HEJNÝ

se procházel ve výšce přes pět tisíc metrů nad mořem na náhorní plošině v Kordillerách. Právě tam objevil rostlinu paja brava, která se stala jedním z hlavních inspiračních zdrojů jeho nového přístupu k architektuře.

Její fotografie tvoří úvod nové knihy spolu s dalšími přírodními divy, jako jsou duny na arabské poušti, kůra lahovnicku, struktura křídel vážky, pavoučí síť nebo stromové stavby Korovajů, hliněné chýše Dogonů či sopka na islandském jezeře Mývatn. „Z rozmazleného jedináčka vyrostl opravdový obr, který věděl, že má život před sebou a že si ho musí vytesat z té životní žuly. Ne jenom tak, jak ho učili, ale po svém. A tak se učil, jak to šlo a kde to šlo, a když měl pocit, že to nikam nevede, tak se na všechno vykašlal a procestoval celý svět. A pak

se vrátil a udělal za dvacet let to, co trvá generacím několik pracovních životů,” popisuje Rajnišovu životní cestu Eva Jiříčná.

GENIÁLNĚ UPLETENÉ BUDOVY

Výsledky jeho společné práce s kolegy z Huti představuje druhá část knihy, která se věnuje realizovaným projektům. Patří mezi ně soukromé stavby, ale také rozhledny, včelíny nebo zdravotnická zařízení. Společně mají to, že využívají přirozených konstrukčních postupů a dostupných přírodních materiálů, jako je především dřevo nebo kámen.

„Mám neskonalejší obdiv pro tyto geniálně upletené budovy, kde jehlice drží v rukou sama matka příroda a ze větěnka namotané děti jdou přímo z jejího katalogu, kde všech-

no dává smysl, nic se nikdy nevyhodí ani neztratí a hlavně nás to drží při zdraví a dobré náladě. Jak by ne, když pojítkem všech těch vláken je lidskost sama,” hodnotí Rajnišovy stavby Eva Jiříčná a dodává, že v žádné z budov, které lze nalézt na stránkách knihy, není možné trpět depresí. To ostatně potvrdil i jeden z jejich obyvatel, šéfredaktor architektonického časopisu Intro Martin Verner, který si od Rajniše nechal postavit dřevěnou hráň ve Stálkově, jež je v knize také prezentována. „Říkal mi věc, při které mi dojetím vešly slzy do očí: ‚Když jsem smutnej nebo zoufalej, stačí, když zavřu oči a představím si, že jsem ve Stálkově, a najednou je mi nádherně. Cítím zvláštní sílu a spokojenost.‘ To je přesně to, o co se snažíme,” prozrazuje Martin Rajniš.

NÁVRAT K DETAILU

Když se v sídle Huti přímo pod Pražským hradem ocitnete před dveřmi jeho pracovny, naskytne se vám pohled na plakát se spletenými větvemi vzpínajícími se do výšky. Vchod do praesa.

„Když se kouknete na klasickou moderní architekturu, která vrcholí panelákama, tak je o tom, neudělat na baráku nic, nechat holé betonové stěny. To ale popírá všechno, v čem lidé odjakživa žili a co dělali dlouhá staletí. Martin říká, že architektura je v krizi. Jednou přijdou kunsthistorikové s tím, že se rozhodl potlačit tuto intelektuální hříčku prázdných stěn a vytvořit novou architekturu, která zase bude mít detail. Protože příroda také skýtá množství detailů, jako když se podíváte skrze keře, větve a listy,” vysvětluje výzdobu kanceláře Rajnišův kolega Tomáš Kosnar, který psal knihu spolu s ním.

Její třetí část tvoří dosud nerealizované projekty. Patří mezi ně například plavoucí byty na Vltavě, kamenná mohyla, obytná věž, transbordér přes řeku, stezka okolo kmene stromu nebo celé obytné krajiny a zenové zahrady. V knize jsou jen ty, které se Martinu Rajnišovi a jeho kolegům zatím podařilo dostat alespoň na papír. V hlavě totiž nosí ještě stovky dalších konceptů, které dosud neměly možnost se narodit. Aby se některé z nich mohly v budoucnu zhmotnit, bude k tomu potřeba více osvěcených investorů, kteří dají architektům volné ruce i důvěru.

„Dá se něco brát jako poselství?” ptá se v závěru knihy Martin Rajniš a vzápětí si sám odpovídá: „Myslím, že je to poznání, že má smysl utrhnout se ze řetězu. Má smysl hledat svobodu. Má smysl hledat cosi, co skutečně stojí za to. A pořádná architektura za to stojí.“ A té v jeho knize najdeme vrchovatě.

KLÁRA ČÍKAROVÁ
kulturní novinářka